

РОЗДІЛ 6. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

TRENDS OF UKRAINIAN BANKING SECTOR DEVELOPMENT

УДК 336

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.71-26>**Марина А.С.**

к.е.н., доцент,
доцент кафедри управління
і фінансово-економічної безпеки
ДВНЗ «Донецький національний
технічний університет»

Яценко Є.І.

магістр
ДВНЗ «Донецький національний
технічний університет»

Maryna Anna

Donetsk National Technical University

Yatsenko Elyzaveta

Donetsk National Technical University

У статті розглянуто загальні тенденції розвитку банківського сектору України протягом 2020–2021 рр. Розглянуто сучасну структуру банківської системи України. Виявлено, що оздоровлення банківської системи шляхом ліквідації ненадійних банківських установ протягом 2014–2018 рр. привело до підвищення загальної стійкості банківського сектору. Проаналізовано показники капіталізації, структура активів та зобов'язань, а також ефективність формування ресурсної бази топ-10 найстійкіших комерційних банків України згідно з рейтингом Міністерства фінансів України. Визначено, що діяльність топ-10 найстійкіших комерційних банків України, попри кризові явища, спричинені пандемією COVID-19, залишається прибутковою, проте є деякі проблеми, які стосуються залучення ресурсних коштів. Доведено, що для вирішення цих проблем комерційні банки повинні більше приділяти уваги підвищенню якості структури депозитів фізичних осіб, що допоможе зберегти довгострокову ліквідність.

Ключові слова: банківський сектор, комерційний банк, капіталізація, кредитний портфель, оцінка активів, зобов'язання, стійкість.

В статье рассмотрены общие тенденции развития банковского сектора Украины

на протяжении 2020–2021 гг. Рассмотрена современная структура банковской системы Украины. Выявлено, что оздоровление банковской системы путем ликвидации ненадежных банковских учреждений в течение 2014–2018 гг. привело к повышению общей устойчивости банковского сектора. Проанализированы показатели капитализации, структура активов и обязательств, а также эффективность формирования ресурсной базы топ-10 самых устойчивых коммерческих банков Украины согласно рейтингу Министерства финансов Украины. Определено, что деятельность топ-10 самых устойчивых коммерческих банков Украины, несмотря на кризисные явления, вызванные пандемией COVID-19, остается прибыльной, однако есть некоторые проблемы, касающиеся привлечения ресурсных средств. Доказано, что для решения этих проблем коммерческие банки должны больше уделять внимания повышению качества структуры депозитов физических лиц, что поможет сохранить долгосрочную ликвидность.

Ключевые слова: банковский сектор, коммерческий банк, капитализация, кредитный портфель, оценка активов, обязательства, устойчивость.

The article considers the general trends of development of the banking sector of Ukraine during 2020–2021. In the course of research of scientific works on the analysis of the banking sector, it was found that there is a question of updating trends in the banking sector and resuming the search for competitive advantages for Ukrainian banks in accordance with modern market conditions. The modern structure of the banking system of Ukraine is considered. The ways of increasing the competitiveness of banking institutions in the conditions of European integration are outlined on the basis of the analysis of the state of the banking system of Ukraine. It was found that the recovery of the banking system through the elimination of unreliable banking institutions during 2014–2018 led to an increase in the overall stability of the banking sector, which in turn increased public confidence and allowed commercial institutions to increase the amount of deposits. The capitalization indicators, structure of assets and liabilities and efficiency of formation of resource base of top-10 most stable commercial banks of Ukraine according to the rating of the Ministry of Finance of Ukraine are analyzed. It is determined that the activity of the top-10 most stable commercial banks of Ukraine remains profitable, but there are some problems related to attracting resources. It is proved that in order to solve these problems, banks should pay more attention to improving the quality of the structure of retail deposits, which in turn will help maintain long-term liquidity. As a result of a study of the banking sector of Ukraine during 2020–2021, it was found that the previous recovery of the banking system by liquidating insolvent banks had a positive impact on the resilience of commercial banks, despite the crisis caused by the COVID-19 pandemic. It is determined that in 2020–2021 the credit policy of the vast majority of banks made it possible to increase the total number of assets through loans and stabilize the banking sector of Ukraine as a whole. It is established that in two quarters of 2021, banking institutions managed to increase the resource base by attracting deposits of individuals, but some banks to strengthen financial stability need to pay attention to increasing long-term liquidity by attracting term funds.

Key words: banking sector, commercial bank, capitalization, loan portfolio, asset valuation, liabilities, sustainability.

Постановка проблеми. У функціонуванні фінансового сектору України ключове місце посідає банківський сектор, оскільки комерційні банки забезпечують активне залучення та перерозподіл грошових коштів, що дає змогу ефективно інвестувати фінансові ресурси в економіку країни. Реструктуризація банківського сектору України протягом 2014–2018 рр. позитивно відобразилась на стані банківської системи, що підвищило рівень довіри населення та дало змогу комерційним установам підвищити рівень депозитного

портфеля. Нині сучасні умови ринкової економіки та євроінтеграції посилюють конкуренцію на ринку банківських послуг, що вимагає від банківських установ не тільки підтримання рівня стійкості, але й здійснення операційної діяльності відповідно до міжнародних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню стану банківської системи України приділяли увагу такі вітчизняні вчені, як Л.С. Федевич, М.В. Ливдар, Я.В. Межирицька [1], С.М. Ксьондз, А.П. Степанишена [2]; вияв-

ленню тенденцій розвитку банківської системи України – І.І. Грубінка [3], С.П. Кулицький [4]; підкресленню вагомості підтримки економічної безпеки банківського сектору країни – М.А. Славкіна, О.В. Покатаєва [5]; питанню впливу євроінтеграції на формування банківської системи – В.А. Фурсова, І.Г. Фадеєва, Г.О. Гавриш [6]. Незважаючи на достатню кількість наукових робіт, постає питання актуалізації тенденцій розвитку банківського сектору та поновлення пошуку конкурентних переваг для українських банків відповідно до сучасних ринкових умов економіки.

Постановка завдання. Метою статті є окреслення шляхів підвищення конкурентоспроможності банківських установ в умовах євроінтеграції на основі аналізу стану банківської системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківська система України є дворівневою, де перша ланка – Національний банк, друга – комерційні. Станом на 1 серпня 2021 р. на ринку банківських послуг України налічувалися 72 банківські установи [7]. Зміни, які відбулися у структурі банківського сектору України протягом 2020–2021 рр. наведено на рис. 1. Відповідно до статистичних даних, загальна кількість банків зменшилась на 3 установи, оскільки у 2020 р. НБУ було визнано неплатоспроможними АТ АКБ «АРКАДА» та АТ «Місто Банк», а у 2021 р. припинив діяльність АТ «КБ «ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ»» [8]. До цього привели запроваджені НБУ реформи оздоровлення банківської системи. Процес ліквідації 48 банківських установ ще триває [8].

Структура банківського сектору за проаналізований період суттєво не змінилась. Так, частка банків з виключно вітчизняним капіталом у середньому за весь період склала 54,66%, частка банків із частковим іноземним капіталом – 14,52%, частка банків із 100% іноземним капіталом – 30,82%. Переважно відбулося скорочення кількості банків у секторі, де був представлений вітчизняний капітал, адже ліквідовано 2 установи, кількість банків з вітчизняним капіталом зменшилась на 1 установу. Кількість банків із 100% іноземним капіталом залишилась незмінною.

На основі фінансових результатів та показників стійності банківських установ щоквартально Міністерство фінансів України за методикою фінансового аналітика Р.В. Корнілюка складає рейтинг найнадійніших банків України. За підсумками 2 кварталу 2021 р. в топ-10 увійшли «Райффайзен Банк», «Креди Агриколь Банк», «Укрсиббанк», «Кредобанк», «ОТП Банк», «Альфа-Банк», «Правекс Банк», «ПУМБ», «Укргазбанк», «Приватбанк» [7].

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [10], статутний капітал банків має становити 200 млн. грн. Дані щодо власного та статутного капіталу комерційних банків, які увійшли в топ-10 за підсумками діяльності III кварталу 2021 р., наведено у табл. 1.

Нині українські комерційні банки мають достатньо високий рівень капіталізації, отже, в змозі відповідати за кредитними та грошовими зобов'язаннями перед своїми кредиторами та вкладниками, про що свідчить показник достат-

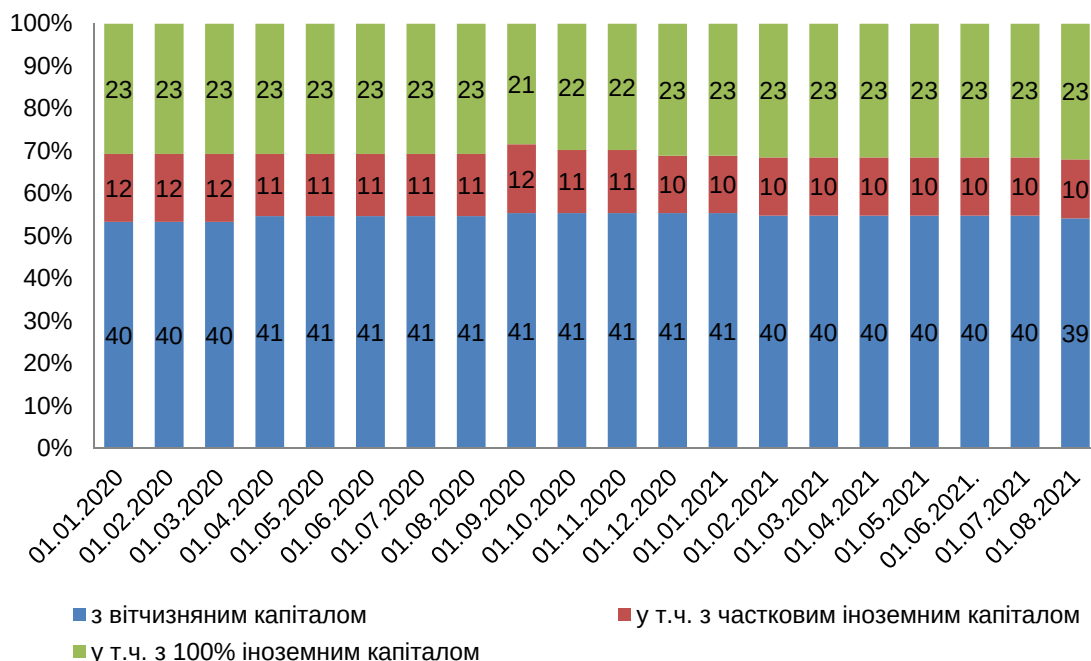

Рис. 1. Структура банківського сектору України за 2020–2021 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними джерела [9]

Таблиця 1

Показники капіталізації топ-10 банків України станом на 1 жовтня 2021 р.

Місце у рейтинговому списку	Назва банку	Статутний капітал, млн. грн.	Власний капітал, млн. грн.	Достатність власного капіталу
1	Райффайзен Банк	6 155	13 124	10,89%
2	Креди Агриколь Банк	1 223	5 821	11,63%
3	Укрсиббанк	5 069	8 607	12,22%
4	Кредобанк	2 249	3 603	13,18%
5	ОТП Банк	6 186	9 672	16,06%
6	Альфа-Банк	28 726	11 075	10,78%
7	Правекс Банк	979	1 634	20,33%
8	ПУМБ	4 781	10 345	11,43%
9	Укргазбанк	13 319	8 927	7,11%
10	Приватбанк	206 060	43 731	11,79%

Джерело: складено на основі джерела [7]

ності власного капіталу. Проте достатність власного капіталу на рівні 7,11%, яка спостерігається у «Укргазбанку», може свідчити про переключення певних ризиків на кредиторів. Активи та зобов'язання цих банків наведені на рис. 2.

Перші місця за розміром активів посідають «Приватбанк» (371 042 млн. грн.), «Укргазбанк» (125 570 млн. грн.), «Райффайзен Банк» (120 496 млн. грн.) та «Альфа-Банк» (102 769 млн. грн.). Ґрунтуючись на результатах оцінювання активів та стрес-тестування банківської системи [9], яке проводилось НБУ у середині 2021 р., доходимо висновку, що банківський сектор нині є достатньо стабільним, проте окремі

банки мають вживати певних заходів задля посилення своєї стійкості.

Слід відзначити поступове зростання сумарних активів українських комерційних банків з початку 2021 р. Це відбулося за рахунок збільшення суми наданих кредитів як суб'єктам господарювання, так і фізичним особам, що свідчить про зростання довіри населення до кредитування. Суми кредитів в іноземній валюті (млн. дол.) зросли несуттєво, а резерви банків по активних операціях, навпаки, зменшилися, що свідчить про збільшення облікової вартості активів [7]. Щодо зобов'язань, то за розміром банківських пасивів перші позиції утримують «Приватбанк» (327 311 млн. грн.),

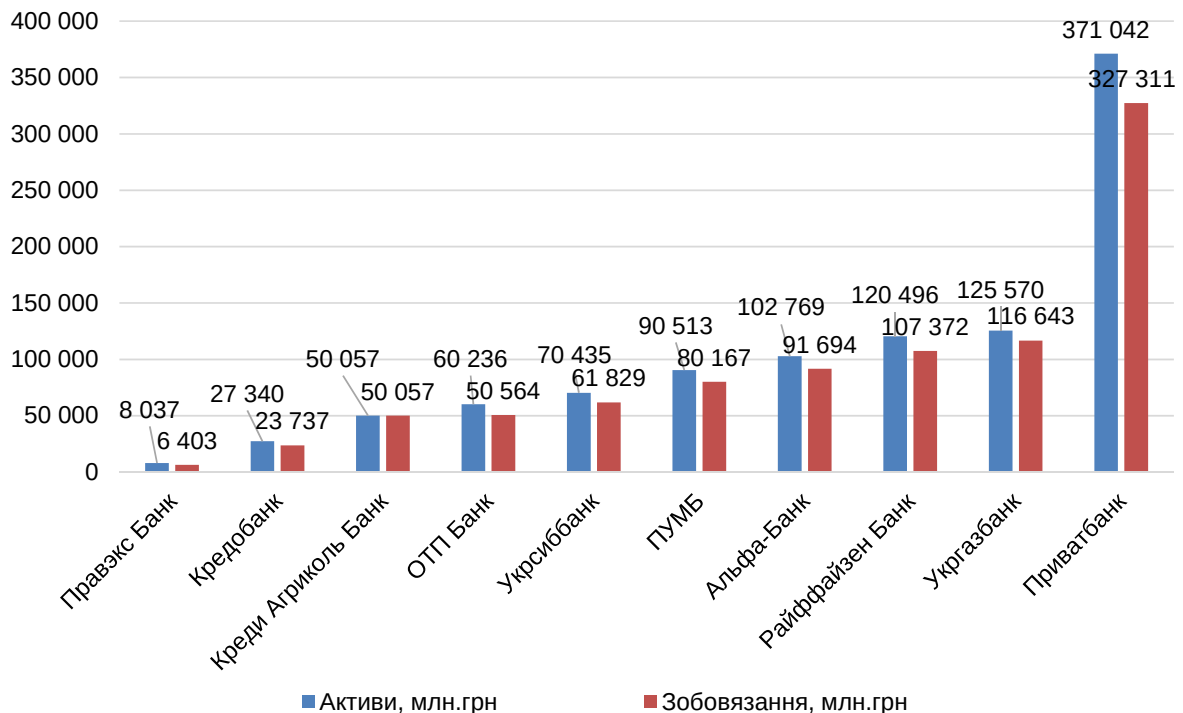

Рис. 2. Топ-10 банків України за розміром активів і зобов'язань, млн. грн.

Джерело: побудовано авторами за даними джерела [9]

«Укргазбанк» (116 643 млн. грн.), «Райффайзен Банк» (107 372 млн. грн.) та «Альфа-Банк» (91 694 млн. грн.).

У процесі своєї діяльності комерційні банки залучають кошти фізичних і юридичних осіб, а також надають кредити на власних умовах. У табл. 2, 3 наведено дані щодо кредитного портфеля та депозитів фізичних осіб банків у структурі активів та зобов'язань відповідно.

Помітне зростання як розміру кредитного портфеля в абсолютному виразі (млн. грн.), так і частки кредитів у структурі активів за перше півріччя 2021 р. спостерігалось у більшості комерційних банків, що свідчить про стабілізацію банківського сектору з початку «коронакризи».

Зобов'язання банків зросли здебільшого за рахунок обсягу коштів фізичних осіб, що свідчить про ефективну роботу депозитних відділів щодо залучення ресурсів, проте у структурі зобов'язань більше половини банків («Райффайзен Банк», «Креди Агриколь Банк», «Укрсиббанк», «Альфа-Банк», «Правекс Банк», «ПУМБ») спостерігається зменшення частки депозитів фізичних осіб. Це може свідчити про підвищення залежності від

міжбанківських позик що негативно впливає на ліквідність. Протягом 2020–2021 рр. спостерігається тенденція до зростання частки коштів до запитання в структурі коштів фізичних осіб, тому задля збереження довгострокової ліквідності комерційним установам потрібно залучати строкові кошти [11].

Оскільки НБУ продовжує імплементацію європейського банківського законодавства у вітчизняний банківський простір, згідно з Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом впроваджено нові вимоги щодо плану відновлення діяльності банківських груп, нормативів ліквідності, таких як коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) та коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR), оновлено методологію визначення системно важливих банків та вимог до їх діяльності, затверджено вимоги до організації банками внутрішнього процесу управління проблемними активами (NPL), поширено статистику індикаторів фінансової стійкості, а також запроваджено оновлені вимоги до організації системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах [9].

У 2021 р. було оновлено перелік системно важливих банків, до складу якого увійшли 13 фінан-

Таблиця 2

Частка наданих кредитів у структурі активів, I півріччя 2021 р.

Назва банку	Активи, млн. грн.		Кредитний портфель, млн. грн.		Частка кредитного портфеля в активах, %	
	I квартал	II квартал	I квартал	II квартал	I квартал	II квартал
Райффайзен Банк	111 638	120 496	47 669	55 206	42,70	45,82
Креди Агриколь Банк	50 322	50 057	24 509	26 294	48,70	52,53
Укрсиббанк	66 863	70 435	22 047	20 937	32,97	29,73
Кредобанк	26 205	27 340	14 070	16 036	53,69	58,65
ОТП Банк	61 766	60 236	28 292	32 258	45,81	53,55
Альфа-Банк	97 578	102 769	45 928	48 930	47,07	47,61
Правекс Банк	7 174	8 037	2 656	3 023	37,02	37,61
ПУМБ	84 877	90 513	39 629	44 347	46,69	49,00
Укргазбанк	130 808	125 570	45 509	46 685	34,79	37,18
Приватбанк	376 577	371 042	60 301	64 328	16,01	17,34

Джерело: складено на основі джерела [7]

Таблиця 3

Частка депозитів у структурі зобов'язань банків, I півріччя 2021 р.

Назва банку	Зобов'язання, млн. грн.		Депозити фізичних осіб, млн. грн.		Частка депозитів у зобов'язаннях, %	
	I квартал	II квартал	I квартал	II квартал	I квартал	II квартал
Райффайзен Банк	97 693	107 372	35 638	37 847	36,48	35,25
Креди Агриколь Банк	44 849	50 057	10 456	10 579	23,31	21,13
Укрсиббанк	58 486	61 829	25 445	26 519	43,51	42,89
Кредобанк	22 793	23 737	8 134	8 681	35,69	36,57
ОТП Банк	51 531	50 564	19 595	19 431	38,03	38,43
Альфа-Банк	86 958	91 694	44 224	45 656	50,86	49,79
Правекс Банк	5 504	6 403	2 373	2 533	43,11	39,56
ПУМБ	75 456	80 167	28 707	29 554	38,04	36,87
Укргазбанк	122 245	116 643	28 870	29 527	23,62	25,31
Приватбанк	322 379	327 311	223 263	227 395	69,25	69,47

Джерело: складено на основі джерела [7]

сових установ («А-Банк», «Альфа-Банк», «ОТП Банк», «Ощадбанк», «Південний», «Приватбанк», «ПУМБ», «Райффайзен Банк Аваль», «Таском-банк», «Укргазбанк», «Укрексімбанк», АТ «УКРСИБ-БАНК», «Універсал банк») [9]. Нині діють такі вимоги до діяльності системно важливих банків:

- розроблення планів відновлення діяльності згідно з вимогами НБУ;
- виконання посиленого нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) (не більше 20%) та виконання нормативу достатності основного капіталу (Н3) (не менше 7%).

Висновки з проведеного дослідження.

У результаті дослідження банківського сектору України протягом 2020–2021 рр. виявлено, що попереднє оздоровлення структури банківської системи шляхом ліквідування неплатоспроможних банків позитивно вплинуло на стійкість комерційних банків, попри спричинені пандемією COVID-19 кризові умови. Базуючись на аналізі основних показників діяльності, ми виявляємо, що українські комерційні банки нині є достатньо капіталізованими. Ефективна кредитна політика більшості банків дала змогу збільшити сумарну кількість активів за рахунок наданих кредитів та стабілізувати банківський сектор загалом. За два квартали 2021 р. банківським установам вдалося збільшити ресурсну базу за рахунок обсягів депозитів фізичних осіб, проте окремим банкам задля посилення фінансової стійкості потрібно приділити увагу підвищенню довгострокової ліквідності за рахунок залучення строкових коштів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Федевич Л.С., Ливдар М.В., Межирицька Я.В. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2020. № 21. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/25> (дата звернення: 30.10.2021).
2. Ксьондз С.М., Степанишена А.П. Сучасний стан банківської системи України. *Економіка та суспільство*. 2016. № 7. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/128.pdf (дата звернення: 30.10.2021).
3. Грубінка І.І. Особливості розвитку та сучасного стану банківської системи України в контексті державної монетарної політики. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. № 10. С. 579–582.
4. Кулицький С.П. Банківська система України: сучасний стан і тенденції розвитку / Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3784:bankivska-sistema-ukrajini-suchasnij-stan-i-tendentsiji-rozvitku2&catid=71&Itemid=382 (дата звернення: 04.11.2021).
5. Славкіна М.А., Покатаєва О.В. Структуризація та оцінювання економічної безпеки банківського сектору національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. № 22.

Ч. 1. С. 152–157. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_1_2018ua/22_1_2018.pdf (дата звернення: 04.11.2021).

6. Фурсова В.А., Фадєєва І.Г., Гавриш Г.О. Вплив євроінтеграційних процесів на реформування банківської системи України. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-5> (дата звернення: 04.11.2021).

7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/banks/stat/count> (дата звернення: 21.09.2021).

8. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua> (дата звернення: 30.09.2021).

9. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 30.09.2021).

10. Про банки та банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III (в редакції від 5 серпня 2021 р.) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 30.09.2021).

11. Огляд банківського сектору. Серпень 2021 р. / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2021-08.pdf?v=4 (дата звернення: 30.09.2021).

REFERENCES:

1. Fedevych, L.S., Lyvdar, M.V., Mezhyrytska, Ya.V. (2020) Bankivska systema Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [The banking system of Ukraine: current status and prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 21. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/25> (accessed 30 October 2021).
2. Ksondz, S.M., Stepanyshena, A.P. (2016) Suchasnyi stan bankivskoi systemy Ukrainy [The current state of the banking system of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 7. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/_ukr/128.pdf (accessed 30 October 2021).
3. Hrubinka, I.I. (2017) Osoblyvosti rozvytku ta suchasnoho stanu bankivskoi systemy Ukrainy v konteksti derzhavnoi monetarnoi [Features of the development and status of the banking system of Ukraine in the context of the sovereign monetary]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 10, pp. 579–582.
4. Kulytskyi, S.P. Bankivska systema Ukrainy: suchasnyi stan i tendentsii rozvytku [Banking system of Ukraine: current state and development trends]. Centr doslidzhen' social'nih komunikacij NBUV. Available at: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3784:bankivska-sistema-ukrajini-suchasnij-stan-i-tendentsiji-rozvitku2&catid=71&Itemid=382 (accessed 04.11.2021).
5. Slavkina, M.A., Pokataieva, O.V. (2018) Strukturyzatsiia ta otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky bankivskoho sektoru natsionalnoi ekonomiky [Structuring and eliminating the economic security of the banking sector of the national economy]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, no. 22. Ch. 1, pp. 152–157. Available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_1_2018ua/22_1_2018.pdf (accessed 04 November 2021).

6. Fursova, V.A., Fadieieva, I.H., Havrysh, H.O. (2021) Vplyv yevrointehratsiinykh protsesiv na reformuvannia bankivskoi systemy Ukrainy [Infusion of European technical processes on the reform of the banking system of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 24. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-5> (accessed 04 November 2021).

7. Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv [Official website of the Ministry of Finance]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/banks/stat/count> (accessed 21 September 2021).

8. Ofitsiinyi sait FHVFO [Official site of the Deposit Guarantee Fund for individuals]. Available at: <https://www.fg.gov.ua> (accessed 30 September 2021).

9. Ofitsiinyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Official website of the National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua> (accessed 30 September 2021).

10. ZU "Pro banky ta bankivsku diialnist" vid 30.06.2021 no. 1591-IX [Law of Ukraine "On Banks and Banking Diaries" of 30.06.2021 no. 1591-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (accessed 30 September 2021).

11. Natsionalnyi bank Ukrainy. Ohliad bankivskoho sektoru. Serpen 2021 [National Bank of Ukraine. Overview of the banking sector. August 2021]. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2021-08.pdf?v=4 (accessed 30 September 2021).